

Szótáram frissítése

1952-ben született Debrecenben. Író, festő, fordító, pszichológus. 1987 óta Japánban él.

(1) Azt álmodtam, hogy meglátogattak a szüleim itt, ahol lakom, Tokióban. Utaztunk a Jamanote körvasúton, afféle 6-os villamoson a város belső kerületeiben, amikor egyszer csak apám azt mondta, hogy ő most *hon*-t akar nézni (ez könyvet jelent japánul), és el is indult egy könyvesboltba.

Ébredéskor csodálkoztam, hogy egy szó — egyetlen egy — japánul hangzott el. Lejegyzés közben vettem észre, hogy a hon hangsor magyarul is értelmes. Íme, álruhában tűnt fel, s így a tudatalattim mindkét nyelvbeli jelentésével képes volt élni. Szüleim a tokiói városnézést félbeszakítva a honra hívták fel a figyelmemet.

(2) *hon* fn. *irod.* 1. Haza, szülőföld. /rég Otthon. 2. *Vminek a ~a:* vminek a hazája. *A boldogság ~a.* [- *honn* 'otthon']

(3) Képzletben is sokat utazgattam akkoriban, mert be akartam mutatni írásban a hévonalat, amely mellett lakom. Az Inokasira vonal 17 megállójáról, a hozzájuk tartozó 17 városrészeiről egyenként valamilyen emléket jegyeztem le. Feltűnt, hogy éppen a saját negyedemben leginkább csak az állomás peronjáról ejtek szót: álllok fenn a vágány mellett vonatra várva, fűelve-szemlélődve.

Miért a peron? Miért nem a templomok vagy a park? Miért nem a strand, kedves utcáim, fáim, éttermeim és boltosaim, a városnegyed jellegzetes figurái? Vajon miért tetszik nekem annyira ez a vasúti töltés? Biztos, hogy nem csak a hortenziák miatt, melyek júniusban dúsan belepik. Nem csak a tip-top állomásépület és a kis tér miatt, ahonnan útra szoktam indulni, kalandra fel, s ahová olyan megnyugtató hazaérkezni. Nem csak a vonatkocsik tisztasága és csinosasága vonz, s hogy jó odafönn várni a szabad peronon, lenézni az üzletekre, bámulni a tágas eget, a felhőket, az esti holdat, míg fölcsegg a sorompó ismerős hangja.

Végre eszembe jutott: nagyapám vasutas volt. A falusi állomás is ilyen magas töltésen állt, és nagyszüleim kertje ugyanilyen irányba esett a sínektől, mint amerre most lakom. Így vártam vonatra gyerekként, néztem le a rétre, a kertre, játszóhelyeinkre.

A régi mintázatra rávetült ez a mostani. Józsára — Tókjó. A negyed, ahol lakom, immár bennem van, nem kívülem. Ma már számomra nincs is külön Japán, s a kérdést, Na, és hogy tetszik Japán? — ma így hallom:

Na, és hogy tetszik az élet?

(4) Később ráébredtem egy másik magyarázatra is. A peront jelentő japán szó: *hómu*. De ugyanígy ejtik és írják az angolból átvett *home* (otthon) szót is. Idomult a japán nyelvhez, önállóan is használják és számos összetételben meghonosodott.

Hon és peron. A két jövevényszó alakra azonos, csak a szövegösszefüggés különbözteti meg őket. Tudatom mélyén csöndben egybeötvöződtek talán már évekkel ezelőtt.

(5) A könyv írásjele, ez az ősi kínai piktogram (fa, gyökerestől), a japán nyelvben több értelmű. Jelentheti valaminek a forrását, eredetét. Így szerepel a Japán országnévben is, a Nap írásjele után. Így lesz ez a Kínától keletre eső szigetcsoporthoz *Nyi-hon* (*Nipponnak* is ejtik), az a hely, ahonnan a Nap ered, vagyis a *Nap hona*. E hangsornak tehát keleti hazámban is van a miénkéhez hasonló jelentése.

(6) Az én honomról már nem lehet római betűs szövegben mindezt elmondani, rajzolni kell az írásjeleket. A negyed neve, ahol lakom — Nyisi-Ei-Fuku. Nyisi: nyugat; Ei: örök; Fuku: áldás, boldogság, szerencse. Nyugat-Örökáldás. Lehetne akár a *boldogság ~a* — vagy lehet önkéntes száműzetésem vidéke. Egy biztos, ez is olyan város, ahol *nyelvében él a homeless*.

Szülföldemtől távol, gondolatban közel, otthonom: a nyelv, amit magammal hoztam. Szűkebb lett annyival, amit már elvesztettem belőle, ám gazdagodott is attól, hogy más páratartalmú levegő járja, másfajta fény süt rá. Tágasabb lett mindazzal, ami a tengerentúli évek élményeiből hozzáépült. Nyárikonyha, nyúlketrec.

(7) Szótáram élő, lélegző, naponta megkopó és frissülő. Én és te — értjük egymást, holott talán egyetlen szavam sem maradéktalanul azonos a te szótárad megfelelő szavával. Honvágyam nem azonos a te honvágyaddal. Az én ~om nem azonos a te ~oddal. Az agyam és a szívem szervesen hozzáövesztett olyan jelentéseket is, melyek csupán otthoni fülemmel nem lennének érzékelhetőek.

Mi célra vagyunk a világon? Hogy otthon legyünk benne. Állok egy nyitott peronon, várom a vonatomat. Lenn, a sorompó túloldalán egy új könyvesbolt. Rajta a tábla, egyetlen piros írásjel: hon.

Fa, gyökerestől

(1) Juharfa

A város szívében laktunk, a híres templom tövében. Akkoriban még négyen voltunk testvérek, fiúk, és négy fa állt az udvarban.

Négy fiúnak négy fa. Elosztottuk őket egyszer az erőviszonyoktól ihletve: mi, a két nagy, kiválaszthattuk a két arányos, jó helyen állót — én a juhart, melyet a kergén egy réges-régi sérülés fűrgén megmászhatóvá tett —, a két kicsié pedig a két hatalmas, reménytelenül magas törzsű fa lett. A százados madárcseresznyefát, mely az udvar sarkában helyezkedett el és legalább árnyékot adott, a két és fél éves öcsénk kapta, a legkisebb királyfi.

A juhar úgy élt közöttünk az udvar közepén, hogy szerepet kért a focizásból is, kerülgettük, passzolhattunk neki, s ő részrehajlás nélkül segítette és hátráltatta mindkét csapatot. Futás közben számításba kellett venni, színesebbé tette a cseleinket. Lombjai közül a szomszéd háztető fölött le tudtuk olvasni a templom toronyóráját, ellenkező irányban pedig, egy magas téglafalon túl, bizonyos rálátást engedett egy paplak titokzatos, csendes kertjére. Az egyik ágán némi elszántsággal el lehetett üldögelni és akár rajztablát vagy olvasnivalót is fölvihettünk, csak éppen fészket nem sikerült rá rakni.

A fáramászós életkor túlpártjára érkezve (új lakáshoz jutott a megnagyobbodott család) sorsukra hagytuk az udvart, a fáinkat, egy másik részébe költöztünk a városnak. Óvatosan kerültem aztán a régi tájékat, csak akkor hibáztam végül, amikor bontották a házunkat és körben a háztömböt, és én szerettem volna még megmutatni a kedvesemnek. Az utolsó utáni pillanatban érkezünk: a csonka szobafalak mellmagasságig értek. Vakolat-, deszka- és téglatormelék, száraz porhullámok. Kivágták persze a fákat is, a négy fát — bizonyára tövestől.

Teltek-múltak az évek, egy másik sarkában raktam fészket a világnak és évente-kétévente repültem csak látogatóba a szülővárosomba. Egy ilyen alkalommal néhány vakmerő szárnycspással visszamerészkedtem az egykori udvar tájára, és mit látok: kisarjadt és kihajtott ott, nagyjából a négy fa helyén bizonyos gyökerekből — egy könyvesbolt.

Szellős volt a lombkoronája, jól meg lehetett pihenni sűrűn telepakolt ágain. Zavartalanul olvashattam-nézelődhettem benne álldogálva. Egyik ágán gyerekkönyvek, a másikon irodalmi folyóiratok, amott diákoknak szánt szépirodalmi sorozat; színes albumok; egy izmos nagy ágon magyar és magyarra fordított külföl-

di irodalom. Nyelvkönyvek is akadtak, sőt egy szerény kis fürt idegen nyelvű regényekből; egy sarokban még lemezek is termettek. Történelmi írások, várostörténet, száz év előtti képeslapok szépia színű újranyomásai — kapható volt itt olyan tudás is, ami éppen erről a kis földdarabról szólt, itt sarjadt a város szívében.

Egy darabka hon. Ettől kezdve minden hazlátogatáskor elröppentem ide, része lett szertartásomnak, s csak úgy nyugodhattam meg, ha körbenézek és egy félórára megpihenek az ágain. Úgy esett, hogy épp itt böngésztem önfeledten egy folyóiratot azon a nevezetessé vált napon, amikor eljutott lassan a tudatomig, hogy miért szól a rádió és miért van már régóta a hírekre kapcsolva. Fölemeltem a fejem — szeptemberi délután volt 2001-ben, a New York-i ikertornyok pusztulásának órája.

Az idén már hiába kerestem lombos könyvesboltomat a butikok, divatüzletek között. Kiszáradt — felfalta az aljnövényzet.

Nemrég álombam újra az udvarunkban álltam, nagyjából azon a ponton, ahol egykor a juharfa. A házunk a hátam mögött húzódott meg, homályban, de nyugalom volt bennem afelől, hogy ott minden megvan. A szomszéd kert irányába néztem: végig a házak, kerítések mind eltűntek már, ám a helyükön nem bontási törmelék maradt, hanem vastag moha, borostyánindák, elvadult szép zöld növényzet, mint évszázados várromokon, háborítatlan bozót és kaszálni való magas fű. Éppen bújócskáztak ott ismerős gyerekek, a húnyó fiú egy fának fordulva számolt. Észrevettek, de nem hívtak és én nem moccantam feléjük. Álltam csak, mint a juhar, szemlélődve.

(2) *Cseresznyefa*

Áprilisi reggel a tokiói Nyisi-Eifuku állomáson. Egyenruhás-egyentásos diáklány száll fel mellettem a hévre. Nem kapaszkodik, gyakorlottan egyensúlyoz a kezében tartott házi feladattal, egy angol fogalmazással.

Köröttünk skatulyából húzott öltönyös, kosztümös hivatalba utazók. Bonszai-méretű zsebkönyveket olvasók, telefonba üzenetet pötyögtetők, fülhallgatón rádiót hallgatók. Lányok, akik szemhéj-árnyalatukat még röptében megigazítják tükörfedelű palletából, s férfiak, akik apróra hajtogatják újságjukat, origamin edzett kezűességgel, tapintatosan, hogy csak az éppen olvasott szövegfelület foglalja a teret.

Az angol fogalmazás több lapra elkészített gyönyörű munka. Minden mondat szellősen, szabadon hagyott sor után kezdődik. Folyóírás szinte kalligrafikusan gondos betűkkel, szemmel látha-

tóan a tisztázat tisztázata. Megrebben a kezemben egy képzeletbeli ceruza, betoldanék amott egy névelőt... Ám ebben a pillanatban szíven talál: éppen arról a környékről szól a Wadabori park mentén, ahol én is lakom. Közeli szomszédok lehetünk. Egy évtizede költöztem ide; ez a lányka pár évvel azelőtt született. My Home. Vallomás a szüleiről, a házukról. A patakunkról, a part mentén futó fásorunkról.

... Apám minden nap sétál a parkban. ...

Jobbjában a lapokat tartja, a semmibe fókuszál és már csak egy-egy villanásnyira kell a szövegre pillantania. Nem kell tartania a mai órától.

Mennyivel gazdagabban érezhet annál, amit ezen az új nyelven el képes mondani... Kopog, kopog a nyisi-eifukui vallomás — nem a meghitt, rajzos japán írásjelekkel és nem főntről lefelé futó sorokban, hanem zsinórban egymásba kapaszkodó római betűkkel, szokatlan szavakkal — melyek egyre biztosabban a sajátjaivá válnak majd. Egyszer, évek múlva egy fontos pillanatban, a világ egy más táján — micsoda öröm lesz az! — meg fogja a szavait érteni valaki.

... Egy cseresznyevirágfa van a házunk előtt. Öreg fa. ...

(3) Ahol a madár se jár

Messzire meglátott egy roppant nagy élőfát — mintha a tetejében egy nagy sas libegne. Közelébb menyen a fához, hát látja, hogy egy nagy sas annak a nagy fának a tetejében lévő ágait úgy rugdossa, ugyan poszátolnak szerteszéjjel az ágak — mikor elbámészkodnék rajta, a sas csak magát gondolja, leszáll melléje a királyfinak, köröszkül bukik a fején, lesz belőle egy király, s azt kérdi a királyfitól:

— Te mit bámulsz, öcsém?

— Hát biz én csak azt bámulom, hogy te miért rugdosod ezt a nagy fa tetejét!

Erre a saskirály azt mondja:

— Látod-e, én arra vagyok kárhóztatva, hogy se én, se semmi hozzám tartozó zelletségöm meg ne halhassunk addig, míg ezt a nagy élőfát innét tőstől-gyökerestől ki nem rugdosom sas képi-ben. Azért járok ide mindennap dolgozni vele. De már este van, ma többet nem dolgozom, hanem hazamegyek, s tégödet is, mint utazót, s mint formádból látom, királyfit jószívvel látlak hálóba szegény házamhoz.